PARISISKT OCH SVENSKT

KJELL STRÖMBERG: Svenskarna i Frankrike. En historik. Lindqvists. Pris 9: 50.

Om man bor säga Parisersvenskt eller Parisavenskt må språkmännen avgöra; säkert är i varje fall att begreppet existerar och har gjort det ända från 1300-talet, då svenska studenter hade inte mindre än tre härbärgen till sin förfogande i Paris och studerade vid kanslern Robert de Sorbona kollegium, som så småningom utbyggdes till Sorbonnes berömda universitet. Det är Kjell Strömberg som anför detta i sin nyligen utgivna bok "Svenskarna i Frankrike". Han följer våra landsmän öden i vad som länge var lärdomens, komitens och diplomatins huvudstad i världen, och han gör det med en sällsynt förening av vederhäftighet och elegans. Dansk-

Kjell Strömberg

karna har skrivit tre digra band om motsvarande ämne för Danmarks vidkommande, och Kjell Strömberg beklagar att han inte kan göra detsamma. I gengäld får han rum för mycket på sidorna i sin bok och har i själva verket givit plats åt en förvånande stor del av ämnet.

Många svenskar har ju varit i Paris. Axel Oxenstierna var där och beskrevs av Richelieu som "en smula götisk" och ganska illsmarig. Drottning Kristina var där och karaktäriserades onvänligande som "en lärderlig zigenerska" och "en näkt liett gosse". Biskopen Jesper Svedberg gjorde en studieresa dit, men skriver att "Het franzoska väsendet infet stod mig synnerligen an". Gustaf III vistades där som kronprins och tjusade den gamle gnädaren Ludvig XV och även hans älskarinna, madame Du Barry, åt vars knähund han förärade ett dyrbart halsband. Konstnärer, skalder, ministrar har insupit stadens luft. Strindberg gnatade i sin oppositionella ungdom på "det korrespondensbesjungna, aktrissdyrkande, världsförbättrande Paris", men ändrade sig och kom att tycka om både Paris och franskt landsort. Heidenstam jämförde tyskt och franskt och skrev att ved den "tyska klossan" beträffar så

förskräar jag en kyss på hennes mun

mot en på spetsen av fransyskans handakar.

Efter första världskriget fanns det en svensk kolonl i Paris på över tre tusen medlemmar; till dem hörde på trettitalet dåvarande journalisten, nuvarande pressattachén Kjell Strömberg, en av svenska pressens på sin tid finaste pennor och en av de mest rakryggade och klarsynta av dem som skrev korrespondenser från utlandet under en tid då världen var full av suggestioner och lögner. Han skrev också litteraturhistoriska och litteraturkritiska böcker och behagliga reseskäserier om Frankrike. Det är synd att yrkespliktera har tvingat honom att sätta sin penna bakom örat, men den nya boken är ett vackert avbrott i hans tystnad. Man visste redan förut att Kjell Strömberg skrev mycket väl, och att man kanske nu märker det bättre än någonsin beror antingen på att han nu skriver ännu bättre än förut eller också därpå att skribenter i allmänhet skriver sämre. Hur många finns det i Sverige utanför den skönlitterära kretsen av stilkonst och stilkonstrer som verkligen skriver väl? Att skriva väl är ju inte att göra pirouetter, utan att skriva exakt och med naturlig rytm. Man läser Kjell Strömberg med den absoluta säkerhet som det innebär att inte i var tredje rad behöva sitta och fundera över vad i all sin dar har karlen menat och att inte behöva stoppa bomull i språkörat för att undvika att få det sårat. En god hjälp med formuleringen har denne författare onekligen haft däri att han har ytetat så mycket om ämnet. Man läse, för att se hur det går att utan tyngd pressa in mycket vetande inom ett elegant begränsat omfång, vad han skriver om den mångomtalade Axel von Fersen d. y:a franska vistelse och berömda förbindelse med Marie Antoinette. Försiktigtvis undviker Kjell Strömberg att ta ställning till frågan i vad mån den svenske adelsmannen var den franska drottningens älskare. Napoleon och Alma Söderhjelm har trott att han var det, men i ett brev som nyligen föll under anmälarens ögon, författat av den i allt gustavianskt och eftergustavianskt skvaller ogolikt inlitade C. G. von Brinkman, förnekas bestämt att han skulle ha varit det.

"För att denna bok icke skall sakna någon fullkomlighet innehåller den även tryckfel", skrev C. J. L. Almqvist en gång. Till tryckfelens art eller slakt får väl räknas att Kjell Strömberg på ett ställe identifierar målaren Per Ekström med Olle Montanus i "Röda rummet"; han heter där som bekant Selldén. Betrffande Almqvist själv har Kjell Strömberg uppgiften att han skulle ha fått syfilis i Paris. Därom vet man i själva verket ingenting säkert. En medicine professor som har skrivit om Almqvist säger endast att han i Paris "ådrog sig den sjukdom som plägar åtföija otrohet i äktenskapet" — vilken det nu är.

OLLE HOLMBERG

GÖSTA NYRÉN: Järnvägsstation, regnig sommarkväll.

KONSTKRÖNIKA

Som "mest gammalt, men även något nytt" betecknar *Samlaren*s ansprakslöst sin utställning av *franska målningar, skulpturer och grafiska blad 1808–1832*. Visst har ett och annat av vad som vinas varit med förut, men vad man eventuellt kan ha sett av denna konst från fauvismens verkligt nyskapande år tål väl vid att ses omigen. Det har säkerligen inte förlorat sin aktualitet; tvärtom. frapperas man av hur mycket av dagens konst som här har sina rötter, hos Matisse, Dufy, Braque, Picasso, Chagall etc.

Det tilgjngt tillkomna verket är ett stillebon av Matisse från 1808 med ganska utpräglad luft- och djupverkan; det är alltså ett halvt impressionistiskt verk, tillkommet

PICASSO: Eisning, 1948.

i fauvismens gryning. Här är också ett par skulpturer av Matisse, som inte har varit med förr: ett huvud av dottern Marguerite och en liggande modell "en chemise", som har sitt intresse som förstudie till den kända, i rörelse starkt överdrivna, liggande nakna figur som är en av Matisses mest kända skulpturer och förekommer på flera av hans natures mortes. I en Picassomålning från 1915, som länge har varit i dansk ägo, beundrar man kanske mest den värdade materialbehandling som de parisiska mästarna även när de är som djärvast och vildast inte försummar; av intresse är också en del nya grafiska blad, t. ex. den här återgivna etsningen, som med pedagogisk skärpa lighet demonstrerar hur Picasso redigerar om kurvorna i en kvinnotorso till en abstrakt konstnärlig ordning. I de etsade illustrationerna till "La maigre" har han — som ofta — drivit sin respektlösa artistiska lek till det groteska. Bland allt det intressanta på denna utställning vill jag också nämna Henri Laurens' "Composition cubiste", på en gång relief och måleri, några tidiga Chagall, mer delikata som måleri än hans senare verk, och några bronser av Maillol, bland annat en skiss till Cézannemonumentet.

*

Gösta Nyrén hör till dem som har reagerat mot skicklighéten och de formella spetsfundigheterna i tidens konst och hamnat i naivismen, som inte precis är den minst sofistikerade av imerna. Vad han nu visar i *Lilla Galleriet* skiljer sig inte avsevärt från vad man har sett av honom tidigare. Han tycker om att skildra miljöer. I den stora målningen "Vardag i Funchal" har han brett ut sig och flätat in en rikedom av berättande detaljer, men blivit liter omständig. Mera enedelbarhet finner man i allmänhet i hans svenska motiv, t. ex. "Järnvägsstation, regnig sommarkväll" och "Bryggan", som verkligen är sedda med friska ögon. Naivismen är hos Nyrén inte renodlad, utan tillsatt med ett inte obetydligt mått av impressionism, märkbar bl. a. i "Interiör i aftonsol".

Det har inte gått mer än halvtannat år sedan *Jören Salmson* hade sin förra utställning i *Galerie Moderne*, men man känner inte igen honom på det han nu visar i samma lokal. Det är mycket summariska kompositioner i djupa, mättade färger och uppdragna med grova, svarta konturer. De har något av glasmålningar och gamla mosaiker. Motiven är ofta hämtade från Bibeln, men det är inte mycket av verklighet i dem. De kan ha en viss teatralisk effekt, men stannar vid det schematiska, verkar mer konstruerade än upplevda av fantasin.

Britta Krüger hos *De unga* tycks mest lägga an på must och kraft i sitt måleri. Hon målar gärna både självporträtt och stilleben i övernaturlig storlek, och träddkrönorna i hennes landskap verkar kompakta som stenblock. Det är ett tungt och dunkelt måleri, som stämmer till nordisk melankoli.

Det gör också *Max Bildes* målningar i *Konstsalong Rålambshof*. Han hämtar företrädesvis sina motiv från trista stadsutkanter — "Det vita huset", "Den röda fabriken" etc. — och målar dem gärna i skymningens förenklande och harmoniserande halvdunkel. Han arbetar med stora, svepande penseldrag — som för resten för tanken till Eugène Jansson och sekelskiftet — men formen är t. ex. i "Modell" ganska slapp och färghandlingen okänslig.

Carl Marcus Larsson i *Galerie Æsthetica* målar sobert och klart och behärskar väl det begränsade område han rör sig inom. Hans måleri är sensibelt, men litet tunt. *Lars Stenstad* i samma lokal arbetar också redigt och systematiskt; han är drstigare i färg, men resultaten blir också mer hasardartade.

*

De moderna konstnärernas intresse för negerskulptur har fört uppmärksamheten på de konstnärliga värdena i de s. k. primitiva folkens produkter. Som en naturlig konsekvens härav höll Nationalmuseum förra säsongen en utställning av negerkonst. Nu visar Riksföreningen för bildande konst under ett tiotal dagar i *Etnografiska museet* en samling *Primitiv konst* innan den skickas ut i landet som vandringsutställning. Den är ordnad av Hans Eklund, och det är tydligt att de estetiska synpunkterna har varit avgörande vid det urval han gjort ur museets rika bestånd.

"Primitiv konst" är ett ganska oegentligt och rent av självmotsägande uttryck; mycket av vad som här visas är produkter av i

Sovjetskolan just nu

Den 1 september började Sovjetskolorna sitt nya läsår. Med blommor i händerna i nystrukna vita förkläden och nypressade kostymer och blusar och nästan alla, utom de allra minsta, iförda pionjärernas röda halsdukar har barnen dragit in i de praktiska, ofta nya skolbyggnaderna under röda banderoller med orden "Dobro pojalovat!" — "Hjärtligt välkomna!" Och alla har de haft nya, fina, färggranna skolböcker i händerna. Sådan är den officiella bilden, propagandans och turisternas. Verkligheten är en annan.

Den talar om fruktansvärd lokalbrist, om skriande lärarbrist, om brist på bränsle för den hårda vintern, om avsaknad av skolbänkar, undervisningsmaterial och läroböcker, kort sagt av allt det som vi här i Sverige anser oundgängligt för ett ordnat skolarbete. Denna bristsituation drabbar otaliga skolor inom väldiga skoldistrikt.

Bakgrunden till detta nödläge kan tecknas i få ord. Vid revolutionen 1917 utgjordes den senare Sovjetunionens befolkning till mer än 70 procent av analfabeter. Vid andra världskrigets utbrott uppgick analfabeterna alltjämt till nära 20 procent av den ifrågakommande befolkningen. Annu under de senaste åren har abcböcker för vuxna tryckalande analfabeter tryckts i hundratusentals exemplar, och nya abc-böcker för vuxna icke tryckalande Sovjetmedborgare utges alltjämt i stort antal (i sommar har t. ex. fyra sådana tryckts för skilda folkgrupper inom en enda av de talrika autonoma sovjetrepublikerna, Dagestan). Alltjämt är steget alltså mycket långt innan man kan säga att analfabetismen är avskaffad bland de vuxna i Sovjet.

Men därtill kommer att den ständigt spädes på nerifrån. Det finns stora områden inom det centralasiatiska Sovjet där ända upp till 40 procent av de skolpliktiga barnen helt enkelt inte infinner sig till skolan. Dessutom omintetgöres inom dessa områden ofta flickornas skolgång genom de stadigt florerande barnäktenskapen. De är synnerligen förbjudna, men bysovjeterna ser mellan fingrarna.

*

En vanlig företeelse också inom den ryska Sovjetrepubliken (RSFSR) är att barnen helt enkelt utebliv från skolgången efter någon tid. Onöjaktig statistik över de skolpliktiga underlättar uppgiften av dessa missförhållanden.

Bristen på skollokaler gör att två- och treskiftslösningen alltjämt är de dominerande skolformerna i hela Sovjet. Inte ens i de 120 största städerna inom RSFSR, där man beslutat om övergång till obligatorisk tiolrig skolgång, har man helt lyckats avskaffa treskiftslösningen. Hur pass effektiv skolgången kan bli under sådana förhållanden kan varje skolman räkna ut. Till detta måste också läggas den frukstansvärda trångboddheten som för skolbarnen omöjliggör hemarbete. I två- och treskiftslösningen ligger en av förklaringarna till det fabriksarbete vid sidan av skolgången som Sovjetturister stundom skriver om men sällan reflekterar över.

Inte heller skolböckerna räcker till. Inom vissa sovjetrepubliker hade man den 1 augusti 1953, då fristen för årsnormens uppfyllande utgick, säkerställt skolbokbehovet endast till 60 procent. Något jämnar det väl ut sig genom att många barn skolkar från skolgången, men bristen måste ändå vara ytterst kännbar.

Över huvud är barnens försörjning med böcker inom Sovjetunionen mycket dålig, tvärtemot vad som brukar uppges av illa informerade resenärer. Klagomålen över detta misförhållande har med den stigande levnadsstandarden blivit allt starkare.

Likväl är det säkert oriktigt att säga att Sovjetskolan nu befinner sig i en kris. I så fall har den alltid gjort det. Att den måste ha överhinda svårigheter att brottas med säger den ringaste eftertanke. Det arbete som Sovjetstaten nedlagt på folkupplysnrnen kommer under alla omständigheter att räknas till de tyngst vägande posterna på dess kreditsida. Fördenskall skall man inte blunda för det faktum att man bara befinner sig vid en början.

SVEN VALLMARK

Fil. mag. Anders Byttner har i ett privatbrev hävdat att min anmärkning mot en detalj (sid. 53 not 17) i hans förträffliga översättning av Lionel Robbins bok

SVENSK-FRANSKA KONSTGALLERIET
Ansvalsgatan 9
RETROSPEKTIV UTSTÄLLNING
Gösta Adrian-Nilsson
Vard. 10–17.30. Lörd. 10–17. Fri entré. Sönd. 13–16. Entré 1 kr.

Melanesisk konst: Danmark från Nya Guinea (till vänster) och anfigur från Nya Britannien.

och färg. Material och geografiska förhållanden har bidragit att sätta sin karaktär på olika konstområden; det har givit en naturlig uppdelning i grupper. Där är Söderhavets groteska och fantastiska, mestadels i svart och rött ornamentalt bemålade skulpturer av andidor etc., smidade negerbälten från Västafrika, raffinerade danamasker, teaterdocker och textiller i batik- och ikattteknik från Indonesien, de nordliga mongolernas amuletter av valrostand i form av alar, isbjörnar etc., konstfulla bildvävnader, expressionistiska målningar, gudabilder etc. från Mexiko och Peru. En trots att begränsad utrymme utomordentligt givande och stimulerande utställning.

YNGVE BERG

"befolkad med typer, som ofta är så levande att man finner dem vara konkurrenter till 3D-filmen"
Chefredaktör P. G. Peterson i AB
En NORSTEDTS bok

Maria Lang
ROSOR KYSSAR OCH DÖDEN
"Mellan kyssarna vindlar sig den kriminella handlingen med känd Langsk elegans."
10:75
Chefredaktör P. G. Peterson i AB
En NORSTEDTS bok

"Triumf för Linklater"
P. G. Peterson i AB
ERIC LINKLATER
När klockheten kom till byn
14
Hft. 16:50 Inb. 22:–
tusendet
En NORSTEDTS bok

K. J. Olsson offras för koalitionen

Vid förstakammarvalet i Älvsborgs läns landsting den 7 oktober uppges det vara meningen att socialdemokraterna skall offra ett av sina fyra mandat för att rädda bondeförbundaren hr Niklasson i Råda mandat, och i så fall skulle landshövding K. J. Olsson i Örebro vara den som får uppoffra sin plats.

Bondeförbundet förfogar vid valet över 15 röster medan högern har 12, folkpartiet 17 och socialdemokraterna 83 röster. Bondeförbundet har tidigare haft två förstakammar-platser från Älvsborgs län, men hr Niklasson i Råda skulle vara i färomonen om ej röstlån från annat håll kan erhållas. Från borgerligt håll kan också dylika röster ställas till förfogande emär högern förfogar över överskottröster sedan högerpartiet beslut sitt enda mandat. Folkpartiet erövrar i år ett nytt mandat och får denna gång två platser från Älvsborgs län i senaten. Emellertid förefaller det som om bondeförbundet på grund av koalitionspolitiken skulle avvara förbindnat att ta emot röstbjälp från annat borgerligt håll, enligt vad man meddelas i bondeförbundskretsar. Man hoppas i stället på hjälp från socialdemokraterna.

(DN, Trolläbitan.)

om den liberala ekonomin var oriktig. Vid ny genomläsning av de båda testerna finner jag att han har rätt. Jag ansåg (och anser) satsen konstig och trodde mig vid en första granskning finna att detta berodde på översättningen, inte på originalet. Som sagt, hr Byttners översättning är på denna punkt helt korrekt.

HERBERT TINGSTEN

Bakteriologiska beredskapen byggs ut.
Man kan räkna med att det inte dröjer länge förrän medicinal- och veterinärstyrelserna gemensamt lägger fram förslag som väsentligt ökar vår bakteriologiska beredskap. Enligt vad veterinärrådet Torsten Blom, chef för veterinärstyrelsens hygieniska avdelning, upplyser torde ett sammanträde mellan de nämnda styrelserna hållas ganska snart. Laboratorierna på de större slakthusen byggs ut successivt, omtalar veterinärrådet Blom vidare. (TT, Göteborg.)

Har Ni smärtor vid avföringen?
Passa då på — det kan vara hämorrojder ... I så fall gäller det att fortast möjligt bekämpa denna påfrestande sjukdom, innan den blir värre, ty hämorrojder kan bli mycket plågsamt lidande. Kär därför heltre genast en salv. Ansusol suppositorier. Ansusol är välkänt som medel mot lindrigare fall av hämorrojder. Det desinficerar, torkar och lindrar de sjuka ställena, ger snabb och säker lindring och är lätt att använda. Smärtor försvinner som genom trolldom. Ett välbefinnande.

Behållare på apotek.
ANUSOL
Isg. varumärke

Göteborgsförfattarinnan
ELSA STEFFEN
Cirkel på svart botten
"Hennes roman behandlar ett bekmande ämne i en stil som påminner om den psykologiska thrillern."
I dag i bokhandeln
12: 50
KANTERS FÖRLAG, GÖTEBORG

DET BÄSTA efter att inte behöva raka sig alls...

DEN NYA FANTASTISKA Remington 60 ÄR HÄR!

Men eftersom vi karlar nu inte kommer ifrån att raka oss, så låt oss göra det bästa möjliga av situationen — Ni anar inte vilket nöje det är att bli valrakat el-rakad med nya Remington 60! Sig adjö en gång för alla åt blad och tvål — och slipp all hudirritation och onödiga skärsår! Både Er ansikte och utseende vinner på Remington 60, som rakar rent så det syns, men inte så det känns! De 264 diamantslipade små sxtarna klipper 16 miljoner gånger på en minut. De extra skarpa och *extra långa* dubbelsxarna ger Er en behagligare, snabbare och *slätare* rakning än Ni någonsin fått! Då Ni rakat Er med nya Remington 60 kommer Ni att hålla med om, att den *är det bästa efter att inte behöva raka sig alls»!* Omkoppiingsbar — användbar överallt på både lik- och växelström. **159:-**

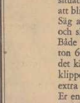

***Remington* Contour 6**
med mer traditionell formgivning har tre BLA-RAND-dubbelsxarar med sexfaldig klippförmåga. Omkoppingsbar. **139:-**

***Remington* Rand A/B**
Kungsgatan 2, Stockholm Telefon 23 03 50
Säljas över hela landet.

Berömmet flödar för Alice Lyttkens nya historiska roman:
16
te tusendet
"Romanhandlingen är underhållandé nog som sådan, men vad som betyder mest är den friskhet och must, varmed tidsmiljningen utföres, en artistisk vitalitet som låter scen efter scen få liv."
Anders Österling i SvD
Alice Lyttkens
HIMLABRÖD
Romanen om Hedda Skoot, hennes friare och det skootska arvesilvret.
18:50, inb. 23:50

Den unga flickan, den mogna kvinnan
i ett betagande porträtt med "skärpa och dristighet... bitter frenesi ... fint nyanserad ordkonst"
Johannes Edfelt i DN
Maria Wine
VIRVELDANS
Prosaskisser 11: 50

Nu på svenska
"en av de bästa amerikanska romanerna från det senaste kvartsseklet" *Ph. Toynbee i The Observer*
J. D. Salinger
RÄDDAREN I NÖDEN
15: 50
Om collegeynglingen Holden Caulfield och ett par hektiska dygn i hans liv — berättat med hans egen oefterhärmliga tårgong.
"En utsökt roman" *Lars Forssell i DN*

FOLKE ISAKSSON
Irrfärder
En prosabok om en ungdomsutveckling
10: 50
"Skönhetens kapitel i modern svensk prosa"
säger Erik Hj. Linder i ST om vissa avsnitt i Folke Isaksons prosadebut. Och fortsätter: "en förhäxad skildring av trånad och skönhetstörst... ett helt av bolande stämningar ... har ofta en storartad visuell kraft"

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.